

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

- на кожному уроці позакласного читання учні вводяться в книжкове середовище, в такі ситуації та види творчої діяльності, які сприяють збудженню інтересу до книжки, розвивають навички користування нею, формують читацьку самостійність.

СЛОВНИКОВА РОБОТА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ)

Турбарова Н. К.

Університет Ушинського, Україна

Реформи, що відбулися у загальній освіті, торкнулися кожної її ланки, зумовивши зміну пріоритетів. В оновленому Державному стандарті початкової освіти провідним названо компетентністний підхід до навчання. У курсі «Літературне читання» він реалізується через формування читацької компетентності молодших школярів, яка є «базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентностей...» [3, с. 71]. Розвиток навичок читання не єдиний напрямок розвитку мовлення на уроках вивчення художньої літератури як мистецтва слова. В.О. Мартиненко зазначає: «Як і уроки української мови, уроки літературного читання сприяють розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності» [2, с. 52].

Значення словникової роботи в такому ключі значно зростає, бо вона є основою будь-якої мовленнєвої діяльності й обов'язковим компонентом уроку.

Питанню організації словникової роботи в школі приділяли багато уваги психологи, мовознавці та методисти (А. Богуш, Л. Варзацька, К. Пономарева, О. Леонт'єв, О. Лобчук, М. Львов, В.Мухіна, І. Синиця, Л. Соловець, Г. Ушакова та ін.). Проте особливого значення набуває саме прагматичний аспект проблеми, зокрема словникова робота на уроках літературного читання, матеріалом для якої виступають фразеологічні одиниці. У повсякденному житті й у процесі роботи з художніми текстами вчитель постійно стикається з цими культурно маркованими одиницями, бо вони є з одного боку – ментальним кодом, а з іншого – цінними компонентами тексту, що дозволяють створити потрібний стилістичний ефект, двоплановість.

Завдання дослідження: визначити форми словникової роботи, описати особливості її організації при опрацюванні фразеологічних одиниць.

Традиційно, у методиці розрізняють лексичну та словникову роботу. Так, під останньою Г.П. Коваль розуміє: «1) ознайомлення із лексичною системою мови; 2) удосконалення мовленнєвої практики...» [1, с. 63].

Словникова робота на уроці – це система роботи протягом усього уроку. По-перше, словникова робота проводиться до читання тексту з метою ознайомити учнів із новими словами, уточнити або розширити значення вже відомих. На цьому етапі важливою є попередня робота вчителя із художнім текстом і добір способів семантизації стійких виразів. По-друге, словникова робота проводиться під час поглибленого і структурного аналізу літературного твору на уроці. Виявляється вона на цьому етапі у виділенні опорних, логічно наголошених слів, роботі над засобами художньої виразності, лексико-стилістичному аналізі. По-третє, словникова робота проводиться під час переказу тексту. Цей вид вправ і є показником активного вживання нового виразу чи слова з уточненим значенням. По-четверте, слова і вирази опрацьовані у ході словникової роботи, можливо використати під час вправ на розчитування, вправ спрямованих на розвиток літературної творчості. Це створює передумови для переведення слова з пасивного словника в активний.

Однак, організовуючи цю роботу, слід враховувати особливості фразеологічних одиниць, а саме: розуміння фразеології в «широкому» і «вузькому» значенні; варіативність компонентного складу фразеологізмів; трансформації у структурно-семантичному плані одиниці, якщо вона введена в текст.

Під час проведення словникової роботи вчитель може вдаватися до різних прийомів семантизації – від найбільш простих – пояснення значення стійкого звороту через добір слів-синонімів, до – використання статті фразеологічного словника. Щодо останнього, хочемо зазначити, що роботу з лексикографічними працями, орієнтованими на потреби молодшого школяра, ускладнює декілька моментів: по-перше, більшість фразеологічних одиниць, які зустрічаються у текстах читанок, не мають тлумачення у цих міні-словниках; по-друге, тип таких словників не гніздовий, що значно утруднює роботу з ними, бо дитині, щоб знайти потрібне значення мовної одиниці, треба знати її узуальну форму.

При систематичній словниковій роботі вчитель досягне значного успіху, однак при цьому повинен пам'ятати: частотність уживання фразеологізмів з одного боку сприяє їх кращому запам'ятовуванню, а з іншого – нівелює образність, експресивність виразу.

Загалом, аналіз чинних підручників з читання, методичної літератури, досвіду кращих вчителів-методистів і наші спостереження дозволяють нам виділити основні види робіт із фразеологізмами на уроках читання. Наведемо приблизний їх показник:

1) використання стійких виразів як дидактичного матеріалу для формування навичок читання (технічної та смислової сторін);

2) збагачення словникового запасу молодших школярів зазначеними мовними одиницями;

3) опрацювання фразеологічних одиниць, які винесені у заголовок твору;

4) робота над одиницями другої номінації під час здійснення аналізу художнього твору;

5) робота над фразеологізмом, що є виразником теми або головної думки художнього тексту, але не винесений у заголовок;

6) використання стійких виразів при переказі учнем тексту;

7) опрацювання фразеологічних одиниць, що подані перед вивченням цілого розділу або в кінці його.

8) розробка і проведення дидактичних ігор, вправ, спрямованих на літературну творчість, позакласних заходів на основі фразеологічного матеріалу.

Таким чином, система опрацювання фразеологічного масиву має таку логіку: знайомство з одиницею, повторення і закріплення її значення, активізація у мовленні учнів.

Література

1. Коваль Г.П. Методика читання: Навчальний посібник / Г.П. Коваль, Л.І. Іванова, Т.Б. Суржик. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 280 с.

2. Мартиненко В.О. Оновлення змісту літературного читання у контексті компетентнісного підходу / В. О. Мартиненко // Методичний коментар до навчальних програм для 1-4 класів : Дайджест / Укл. О.В. Онопрієнко. – Донецьк : Каштан, 2012. – С. 50-57.

3. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Основа», 2013. – 392 с.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Філатова Л. С.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

Останнім часом актуалізувалася увага до іміджу у зв'язку із загостренням проблеми вибору, що постала перед суспільством та конкуренцією на різноманітних ринках – споживчому, політичному професійному. Доцільний, адекватний імідж є необхідним для будь-якого виду соціальної діяльності. Щоб скласти власний імідж, мало сприймати зовнішні характеристики людини, необхідно сформувати у масовій свідомості позитивну оцінку певного образу і певну думку про представників цього образу. Це повною мірою стосується професії вчителя.

Сучасна ситуація в освіті цікава тим, що вчителю доводиться діяти в умовах, які відбуваються в країні соціальних перетворень. Українське суспільство стає все більш відкритим: починається активне використання досягнень західної педагогіки, в освітній процес упроваджуються нові концепції і технології. При цьому учні й учителі можуть сповідувати різні політичні, релігійні та культурні цінності. Це вимагає від учителя відкритості та толерантності, уміння слухати співрозмовника, володіти здатністю до емпатії.

Становлення професіоналізму вчителя початкової школи – тривалий процес, що потребує постійного підвищення його компетентності. Протягом усієї кар'єри вчителю доводиться вчитися, удосконалювати методичну майстерність, вирішувати освітні завдання, пов'язані з розвитком особистості учнів засобами багатьох навчальних предметів (мова, читання, математика, природознавство, громадянська освіта, дисципліни художнього циклу тощо).

У зв'язку з цим у педагогіці поняття «імідж» отримало своє заслужене визнання. Поява вчителя в ореолі людини, що створює власний імідж, дозволяє говорити про появу нової галузі – педагогічної іміджології. На нашу думку, імідж учителя – позитивно сформований стереотип відчуття образу педагога в уявленні колективу учнів, колег, соціального оточення, у масовій свідомості. При формуванні іміджу вчителя його власні якості, переплітаються з тими властивостями, які приписуються йому суспільством.

Можна запропонувати таке соціально-психологічне визначення іміджу вчителя: імідж – це символічний образ суб'єкта, створюваний у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога з учасниками цілісного педагогічного процесу.